

עין תחת עין – בין תושב"כ ותושב"ע

ועל פרשת השילומים מגרמניה

א. שמות כא, כב-כה.

וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ונצאו ולדיה ולא יהיה אסון ענוש יענש פאשר ישית עליו בעל האשה ונתן בפללים : ואם אסון יהיה ונתנה נפש תחת נפש : **עין תחת עין** שן תחת שן יד תחת יד רגל תחת רגל : כויה תחת כויה פצע תחת פצע חבורה תחת חבורה.

ב. ויקרא כד, יט-כב.

ואיש כי יתן מום בעמיתו פאשר עשה פן יעשה לו : שבר תחת שבר **עין תחת עין** שן תחת שן פאשר יתן מום באדם פן ינתן בו : ומכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת : משפט אחד יהיה לכם פגר כאזרח יהיה כי אני יהוה אלהיכם.

ג. דברים יט, טז-כא

כי יקום עד חמס באיש לענות בו סרה : ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני יהוה לפני הכהנים והשפטים אשר יהיו בימים ההם : ודרשו השפטים היטב והנה עד שקר העד שקר ענה באחיו : ועשיתם לו פאשר זמם לעשות לאחיו ובערת הרע מקרבך : **והנשאים שמעו ויראו ולא יספו לעשות עוד פדבר הרע הזה בקרבך** : ולא תחוס עינד נפש פנפש **עין בעין** שן בשן יד ביד רגל ברגל.

ד. משנה בבא קמא ח, א.

החובל בחבירו - חייב עליו משום חמשה דברים : בנזק, בצער, בריפוי, בשבת, ובושת. בנזק כיצד? סימא את עינו, קטע את ידו, שיבר את רגלו, רואין אותו כאילו הוא עבד נמכר בשוק, ושמין כמה היה יפה וכמה הוא יפה.

ה. בבא קמא פג ע"ב

רבי שמעון בן יוחאי אומר : עין תחת עין – ממון. אתה אומר ממון או אינו אלא עין ממש? הרי שהיה סומא (הפוגע) וסימא, קיטע וקיטע, חיגר וחיגר, היאך אני מקיים בזה עין תחת עין? והתורה אמרה משפט אחד יהיה לכם – משפט השוה לכולכם.

ו. בבא קמא פג ע"ב

דתנא דבי חזקיה : עין תחת עין, נפש תחת נפש. ולא נפש ועין תחת עין. ואי סלקא דעתך ממש זימנין דמשכחת לה עין ונפש תחת עין, דבהדי דעויר ליה, נפקא ליה נשמתיה.

ז. אבן עזרא, שמות כא, כד

"עין - אמר רב סעדיה לא נוכל לפרש זה הפסוק כמשמעו. כי אם אדם הכה עין חברו וסרה שלישיית אור עיניו, איך יתכן שיוכה מכה כזאת בלי תוספת ומגרעת. אולי יחשיך אור עינו כולו ויותר קשה הכויה והפצע והחבורה כי אם היו במקום מסוכן אולי ימות ואין הדעת סובלת".

אם היה המכה עני מה יהיה עונשו?

והגאון השיב : אם עיוור יעוור עין פקח, מה יעשה לו? כי העני יתכן שיעשיר וישלם. רק העוור לא יוכל לשלם לעולם. והכלל : לא נוכל לפרש על דרך מצות התורה פירוש שלם, אם לא נסמך על דברי חז"ל.

ח. ויקרא כד, יז-כ

וְאִישׁ כִּי יִכֶּה כָּל נֶפֶשׁ אָדָם מוֹת יוֹמָת: וּמִכָּה נֶפֶשׁ בְּהִמָּה? שְׁלֵמָנָה נֶפֶשׁ תַּחַת נֶפֶשׁ: וְאִישׁ כִּי יִתֵּן מוֹם בְּעַמִּיתוֹ כְּאִשֶּׁר עָשָׂה כִּן יַעֲשֶׂה לוֹ: שֹׁבֵר תַּחַת שֹׁבֵר עֵין תַּחַת עֵין שֹׁן תַּחַת שֹׁן כְּאִשֶּׁר יִתֵּן מוֹם בְּאָדָם כִּן יִתֵּן בוֹ.

ט. אבן עזרא, ויקרא כד, יט

כּוּן יַעֲשֶׂה לוֹ - וְאָמַר שִׁמְשׁוֹן "כִּן עָשִׂיתִי לָהֶם". וְהִגְאוּן הִבִּיא רֵאוּת מִשְׁקוּל הַדַּעַת, כִּי לֹא יִתְכַּן לִהְיוֹת שֹׁבֵר תַּחַת שֹׁבֵר כִּמְשֻׁמְעוֹ, כִּי הִרְאִישׁוֹן בֹּא בְלֹא כּוּוֹנָה וְאִיךָ יִתְכַּן לַעֲשׂוֹת שֹׁבֵר כִּמּוּהוֹ, וְאִם הוּא בְּמִקּוֹם מִסּוּכָן הֵנָּה יָמוּת. וְכִן בַּעֵין, וּמִי שֹׁסֵר שְׁלִישִׁית אֹרֹר עֵינָיו, אִיךָ יוֹכֵל לַעֲשׂוֹת כִּן בַּעֵין הַחֹבֵל. עַל כֵּן דַּבְּרֵי הַקְּבֵלָה אִמְתָּ. כִּי פִירוּשׁ כָּל אֱלֹהִים, שִׁישׁ עֲלֵיו כּוֹפֵר, וְרֵאוּי לְהוֹצִיא עֵינָיו אִם לֹא יִפְדּוּ. וְאִם טַעַנּוּ עֲלֵינוּ: אִם הִיא הַחֹבֵל עֵנִי? וְתִשׁוּבַתְנוּ כִּי עַל הַרּוּב דַּבֵּר הַכְּתוּב, וְשִׁמָּא יַעֲשִׂיר הַעֲנִי. גַּם זֹאת הַתְּשׁוּבָה עַל הַטּוֹעֲנִים, אִם הִיא חֹבֵל הַעֵין-עוֹר.

י. ספר הכוזרי, מאמר ג, סעיפים מו-מז.

אִמַר הַכּוּזָרִי: הָאִם לֹא נֹאמַר אֲצַלְנוּ דִּין עֲנִשִׁים מִפְּרֵשׁ בַּתּוֹרָה עֵין תַּחַת עֵין שֹׁן תַּחַת שֹׁן כְּאִשֶּׁר יִתֵּן מוֹם בְּאָדָם כִּן יִתֵּן בוֹ:

אִמַר הַחֹבֵר: הָאִם לֹא נֹאמַר בְּסִמּוּךְ לְזֶה וּמִכָּה נֶפֶשׁ בְּהִמָּה יִשְׁלַמְנָה נֶפֶשׁ תַּחַת נֶפֶשׁ הָאִין זֶה תִּשְׁלוּם כִּפֵּר אִין הַכְּתוּב אֹמַר אָדָם שֶׁהֵרֵג סוֹסֵךְ הֵרֵג סוֹסוֹ כִּי מָה בִּצְעַת בְּהִרְגֵךְ אֶת סוֹסוֹ וְכִן אָדָם שֶׁקָּטַע יָדְךָ קָח כִּפֵּר יָדְךָ כִּי מָה בִּצְעַת בְּכַרְתֵּךְ אֶת יָדוֹ אִף כִּי דִינִים שִׁישׁ בָּהֶם מִשׁוּם סְתִירָה לְשִׁכַּל הַיִּשָּׁר פִּצַּע תַּחַת פִּצַּע חֲבוּרָה תַּחַת חֲבוּרָה וְכִי אִיךָ נוֹכַל לְשַׁעַר זֹאת יִתְכַּן כִּי הָאֶחָד מֵהֶם יָמוּת מִפִּצְעוֹ זֶה וְהַשֵּׁנִי לֹא יָמוּת מִפִּצְעוֹ דּוּמָה לְזֶה וְאִיךָ נִדְאָג לְדַבֵּר כִּי יִהְיֶה הַפִּצַּע אֲשֶׁר יוֹשֵׁם בוֹ דּוּמָה בְּדִיוֹק לְפִצַּע אֲשֶׁר שֵׁם בְּחֲבֵרוֹ כִּי צַד נְעוּר עֵינָיו שֶׁל אָדָם אֲשֶׁר אִין לוֹ כִּי אִם עֵין אַחַת כִּכְפַר לְעוֹר עֵינָיו שֶׁל אָדָם אֲשֶׁר לוֹ שְׁתֵּי עֵינִים וְיִשָּׂאֵר זֶה עוֹר בְּשֵׁתֵי עֵינָיו שְׁעָה שֶׁהָאֶחָד יִהְיֶה עוֹר רַק בְּעֵינָיו הָאֶחָת וְהִרִי הַתּוֹרָה אִמְרָה כְּאִשֶּׁר יִתֵּן מוֹם בְּאָדָם כִּן יִתֵּן בוֹ."

יא. מלכים ב, יד כט

"וַיִּשְׁכַּב יִרְבֶּעֶם עִם אֲבֹתָיו עִם מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּמְלֹךְ זְכַרְיָה בְּנוֹ תַּחְתָּיו."

יב. בראשית כב, יג

"וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיִּרְאֵה וְהִנֵּה אֵיל אַחֵר נֹאחַז בְּסִבְבָּךְ בְּקִרְבָּנוֹ וַיִּלְךְ אַבְרָהָם וַיִּקַּח אֶת הָאֵיל וַיַּעֲלֵהוּ לְעֵלָה תַּחַת בְּנוֹ."

יג. בראשית מד, לג.

"וַיַּעֲתָה יִשְׁבָּב נָא עֲבָדְךָ תַּחַת הַנְּעֵר עֲבָד לְאֹדְנִי וְהַנְּעֵר יַעַל עִם אָחִיו."

יד. יהושע ב, יד

"וַיִּיאַמְרוּ לָהּ הָאֲנָשִׁים נִפְשָׁנוּ תַּחְתֵּיכֶם לְמוֹת אִם לֹא תִגִּידוּ אֶת דְּבָרֵנוּ זֶה וְהָיָה בְּתַת יְהוָה לָנוּ אֶת הָאָרֶץ וְעָשִׂינוּ עִמָּךְ חֶסֶד וְאֶמְתָּ."

טו. שמות כא, יח-יט

"וְכִי יִרְיֵב אֲנָשִׁים וְהִכָּה אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ בְּאֶבֶן אוֹ בְּאִגָּרֵף וְלֹא יָמוּת וְנִפְלַל לְמִשְׁכָּב: אִם יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ עַל מִשְׁעַנְתּוֹ וְנִקָּה הַמִּכָּה רַק שְׁבַתוֹ יִתֵּן וְרָפָא וְרָפָא."

טז. שמות כא, כב-כה

"וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה ולא יהיה אסון ענוש יענש כאשר ישית עליו בעל האשה ונתן בפללים : ואם אסון יהיה ונתתה נפש תחת נפש : **עין תחת עין שן תחת שן יד תחת יד רגל תחת רגל** : כויה תחת כויה פצע תחת פצע חבורה תחת חבורה".

יז. ויקרא כד, יח

"ומכה נפש בהמה שלמנה נפש תחת נפש".

יח. מורה נבוכים (ג, מא) :

שם עונש כל חוטא לזולתו בכלל - **שיעשה בו כמו שעשה בשה, אם הזיק בגוף ינזק בגופו, ואם הזיק בממון ינזק בממונו**. ויש לבעל הממון למחול ולהקל. אמנם ההורג לבד, לחוזק חטאתו, אין מקילים לו כלל ולא ילקח ממנו כופר : "ולארץ לא יכופר לדם אשר שופך בה כי אם בדם שופכו". ומפני זה אילו חיה הנהרג שעה אחת או ימים, והוא מדבר ושכלו טוב, ויאמר : 'הניחו הורגיי', הנה מחלתי וסלחתי לוי - אין שומעים לו, אבל "נפש בנפש" בהכרח, בהשוות הקטן לגדול, והעבד לבן חורין, והחכם לסכל, שאין בכל חטאות האדם יותר גדול מזה ; ומי שחיסר אבר יחוסר אבר : "כאשר יתן מום באדם, כן ינתן בו". **ולא תטריד רעיונך בהיותנו עונשים הנה בממון, כי הכוונה עתה לתת סיבת הפסוקים, ולא סיבת דברי התלמוד. ועם כל זה יש לי במה שאמר בו התלמוד דעת, ישמע פנים בפנים**. והמכות אשר אי אפשר לעשות כיוצא בהם בשה - דינם בתשלומים, "רק שבתו יתן ורפוא ירפא".

יט. רמב"ם, הקדמה לפירוש המשניות

שיתנבא בשם האל... או ישנה בקבלה כלום, ואפילו יסייענו פשט הכתוב. כגון שיאמר, שזה האמור בתורה (דברים כה), וקצותה את כפה, הוא כריתת יד באמת, ואינו קנס המבייש, כמו שבא בקבלה, ויסמוך הדבר ההוא לנבואה, ויאמר שהקב"ה אמר לי, שזו המצוה שאמר, וקצותה את כפה, הוא כפשוטו, גם זה יהרג בחנק, שהוא נביא שקר.

כ. רמב"ם, הלכות חובל ומזיק, א, א-ב

נזק כיצד שאם קטע יד חברו או רגלו רואין אותו כאלו הוא עבד נמכר בשוק כמה היה יפה וכמה הוא יפה עתה ומשלם הפחת שהפחית מדמיו שני (שמות כ"א כ"ד ויקרא כד כ) **עין תחת עין מפי השמועה למדו שזה שנאמר תחת לשלם ממון הוא**.

זה שנאמר בתורה כאשר יתן מום באדם כן ינתן בו אינו לחבול בזה כמו שחבל בחברו **אלא שהוא ראוי לחסרו אבר או לחבול בו** כמו שעשה ולפיכך משלם נזקו והרי הוא אומר (במדבר ל"ה ל"א) ולא תקחו כופר לנפש רוצח לרוצח בלבד הוא שאין כופר אבל לחסרון איברים או לחבלות יש כופר.

כא. הלכות חובל ומזיק, א, ו

אע"פ שדברים אלו נראים מענין תורה שבכתב כולן מפורשין הן מפי משה מהר סיני וכולן הלכה למעשה הן בידינו וכזה ראו אבותינו דנין בבית דינו של יהושע ובבית דינו של שמואל הרמתי ובכל בית דין ובית דין שעמדו מימות משה ועד עכשיו.

כב. רמב"ם, הלכות סנהדרין יב, ג

אם מצאו לו זכות פטרוהו ואם הוצרכו להוסיף מוסיפין, רבו המחייבין ונתחייב מוציאין אותו להרגו, ומקום שהורגין בו בית דין היה חוץ לבית דין ורחוק מבית דין, שנאמר הוצא את המקלל אל מחוץ למחנה, ויראה לי שיהיה רחוק כמו ששה מילין כמו שהיה בין בית דינו של משה רבינו שהיה לפני פתח אהל מועד ובין מחנה ישראל.

כג. רבינו אברהם בנו של הרמב"ם, שמות כא, כד

ולאבא מרי ז"ל במורה רמז בזה שנמסר ממנו פירושו על פה בו הכרעה נפלאה בין הקבלה ופשט המקרא ולא אפשר לכותבו מפני שהוא ז"ל הסתירו.

כד. שיחות הרצי"ה, משפטים ב

בפרשתנו, אנו נפגשים בדבר מעין זה בצורה בולטת וצועקת: "עין תחת עין". בדף שלם בבבא קמא מצויות הוכחות על גבי הוכחות שאי אפשר להבין את הפסוק כפשוטו. בודאי שההוכחות צודקות ונכונות, אבל הרי בתורה כתוב כך ואין מקום לטעות, ואיך אפשר להבין את זה? ...

בגמרא בברכות נפגשים במונח של "כנסת ישראל", האידיאה הלאומית. הקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל הם שני צדדים של ענין אחד. מן המקור האלוהי נמשכת השראת השכינה בכנסת ישראל. הם נקראים בגמרא אבא ואמא. "אין אביו אלא הקב"ה... ואין אמו אלא כנסת ישראל". לפעמים נקראים מלך ומלכה או מלך ומטרוניתא. כמובן, בין האבא לאמא אין מחלוקת אלא שלום בית, כי הכל ענין אחד שלם. והנה הבן גרם לכעס ואביו לוקח רצועה בידו להלקותו – קופצת מיד האמא, שמנהלת את משק הבית, תופסת את יד האבא ועוצרת בעדו: "חכה: נכון שהוא חטא, אבל אני אסדר את העניינים החינוכיים שבבית". די היה ברגע הזה שהאב אחז את הרצועה בידו! למעשה כך גם היה הרצון הראשוני של האבא, כוונתו היתה רק לאיים, שהרי גם "המגביה ידו על חבירו אף על פי שלא הכהו נקרא רשע". באותה גמרא נמצא: "הסוטר לועו של ישראל כאילו סוטר לועו של שכינה". לכן יש זעזוע נורא, והביטוי המקורי מוכרח להיות בכל התוקף. עין תחת עין! אחר כך באה האמא – מנהלת משק הבית, כנסת ישראל, תורה שבעל פה – ומסדרת את הענין למעשה: "עין תחת עין" – ממון.

כה. רש"י, בראשית א, א

שבתחלה עלה במחשבה לבראותו במדת הדין, וראה שאין העולם מתקיים והקדים מדת רחמים ושתפה למדת הדין.

כו. אור החיים, ויקרא יג, לז

ונראה כי ישוב המאמרים הוא, כי הן אמת שכל דבר תורה נאמר למשה, ואין חכם יכול לדעת יותר ממה שידע משה, והכל שתצרף כל דורות ישראל מיום מתן תורה עד שתמלא הארץ דעה אין חידוש שלא ידעו משה, אבל ההפרש הוא כי משה נתן לו ה' תורה שבכתב ותורה שבעל פה, והנה האדון ברוך הוא בחכמתו יתברך רשם בתורה שבכתב כל תורה שבעל פה שאמר למשה, אבל לא הודיע למשה כל מה שנתן לו בעל פה היכן הוא רמוז בתורה שבכתב, וזו היא עבודת בני ישראל עמלי תורה שיישבו ההלכות שנאמרו למשה בסיני והסודות והדרשות כולן יתנו להם מקום בתורה שבכתב, ולזה תמצא באו התנאים וחברו תורת כהנים וספרי וכו', וכל דרשתם בכתובים אינם אלא על פי ההלכות והלבישום בתורת ה' תמימה שבכתב, ואחריהם ועד היום זו היא עבודת הקודש בני תורה לדייק המקראות וליישבם על פי המאמרים שהם תורה שבעל פה, וזו היא עבודת התורה הנקראת ארץ חיים. וענין זה לא נמסר למשה כולו לדעת כל תורה שבעל פה היכן היא כולה רמוזה בתורה שבכתב, ולזה אמרו ז"ל שדרש רבי עקיבא דרשות שלא ידען משה, אין הכוונה שלא ידע משה עקרון של דברים הלא ממנו הכל אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, אלא שלא ידע סמיכתם ודיוקם היכן רמוזים בתורה.

כז. קצות החושן הקדמה

אמנם לזאת יחרד איש פן ידבר בתורה בדברים אשר לא כן, ושכל האנושי לואה להשיג האמת, ובפרט כוונת התורה שרפים ואופנים לא השיגוה, רק אלקים הבין דרכה. וההוא דמשקר, העונש רחמנא ליצלן מבואר בזוהר היכן היא מלה סלקא, ושתיקתם יפה מדיבורם שלא יכשלו בשינונם. אך לא נתנה התורה למלאכי השרת, ואל האדם נתנה אשר לו שכל האנושי, ונתן לנו הקדוש ברוך הוא התורה ברוב רחמיו וחסדיו, כפי הכרעת שכל האנושי גם כי אינו אמת בערך השכלים הנבדלים.

וכבר האריך הר"ן בדרשותיו דרוש שביעי במה שאמרו פרק השוכר את הפועלים רבה הוי יתיב אגוזאי דדיקלא וקא גריס שמע דקא מפלגי במתיבתא דרקיעא אם בהרת קדמה לשער לבן טמא ואם שער לבן לבהרת טהור ספק הקדוש ברוך הוא אומר טהור ומתיבתא דרקיעא אמרי טמא אמרי מאן נוכח רבה בר נחמני דהוא יחיד באהלות.

וע"ש שהקשה אחר שהשיגו מהשי"ת שהיה מטהר איך טמאו הם עד שהוצרכו להכרעתו של רבה בר נחמני וע"ש שכתב בישוב שאלה זו וז"ל, כי אם היותם שספק טהור על דרך האמת היו אומרים טמא שאחר שהכרעת התורה נמסרה להם בחייהם ושכלם היה מחייב לטמא היה מן הראוי שיהיה טמא אף על פי שהוא בהיפך האמת שכן חייב שכל האנושי והשאר אף על פי שהוא אמת אין ראוי לעשות מעשה כן בדרכי התורה כמו שלא טהרו בעלי מחלוקתו של ר' אליעזר אף על פי שנתנה עליהם בת קול מן השמים שהלכה כמותו ולא נסתפק להם שהענין מאת השי"ת ואעפ"כ לא בשמים הוא ולפיכך אמרו מאן נוכח רבה בר נחמני ולא באתה אליו ההכרעה מן האמת כי לא נסתפקו בזה כמו שכתבנו אלא שהכריע ששכל האדם מחייב וכו' ומה שהיו הם מטמאים לא היה רק מקוצר שכלם בערך השכל האנושי או מהתרשלם בלימוד התורה בחייהם ע"ש :

כח. תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף פו/א

קא מיפלגי במתיבתא דרקיעא אם בהרת קודמת לשער לבן טמא ואם שער לבן קודם לבהרת טהור ספק הקדוש ברוך הוא אומר טהור וכולהו מתיבתא דרקיעא אמרי טמא ואמרי מאן נוכח נוכח רבה בר נחמני דאמר רבה בר נחמני אני יחיד בנגעים אני יחיד באהלות שדרו שליחא בתריה לא הוה מצי מלאך המות למקרב ליה מדלא הוה קא פסיק פומיה מגרסיה אדהכי נשב זיקא ואויש ביני קני סבר גונדא דפרשי הוא אמר תינח נפשיה דההוא גברא ולא ימסר בידא דמלכותא כי הוה קא ניחא נפשיה אמר טהור טהור יצאת בת קול ואמרה אשריך רבה בר נחמני שגופך טהור ויצאתה נשמתך בטהור.

כט. במדבר רבה (וילנא) פרשת חקת פרשה יט

ר' אחא בשם ר' חנינא אמר בשעה שעלה משה למרום שמע קולו של הקדוש ברוך הוא שיושב ועוסק בפרשת פרה אדומה ואומר הלכה בשם אומרה ר' אליעזר אומר עגלה בת שנתה ופרה בת שתיים אמר לפניו רבון העולמים יהי רצון שיהא מחלצי אמר לו חייך שהוא מחלצ'ך הה"ד (שמות יח) ושם האחד אליעזר שם אותו המיוחד.

ל. שמות פרק ל

(יב) כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְקֻדֵיהֶם וְנָתַנוּ אִישׁ כֶּפֶר נַפְשׁוֹ לִיקוֹן בְּפֻקֹד אֹתָם וְלֹא יִהְיֶה בָהֶם נֶגֶף בְּפֻקֹד אֹתָם : (יג) זֶה יִתְּנוּ כָּל הָעֶבֶר עַל הַפְּקֻדִים מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל בַּשֶּׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֲשָׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל תְּרוּמָה לִיקוֹן (שמות ל).

לא. במדבר רבה (וילנא) פרשת נשא פרשה יב

א"ר יהודה בר סימון בשם ר' יוחנן ג' דברים שמע משה מן הקדוש ברוך הוא והרתיע לאחוריו. כיון שאמר לו ונתנו איש כופר נפשו אמר משה מי יוכל ליתן כופר נפשו (איוב ב) עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו ועדיין אינו מגיע שנאמר (תהלים מט) אח לא פדה יפדה איש לא יתן לאלהים כפרו ויקר פדיון נפשם? אמר לו הקדוש ברוך הוא, איני מבקש לפי כחי אלא לפי כחן "זה יתנו", א"ר מאיר, נטל הקדוש ברוך הוא כמין מטבע של אש מתחת כסא הכבוד והראה לו למשה זה יתנו כזה יתנו.